

Kulturförvaltningen
Tjänsteskrivelse till Kulturnämnden

Datum:
2021-09-01

Diarienummer:
KTN-2021-00523

Handläggare:
Annika Norell

Konstprogram för Ulva kvarn

Förslag till beslut

Kulturnämnden beslutar

1. **att** godkänna upprättat förslag till konstprogram för konstnärlig gestaltning inom projektet Ulva kvarn.

Ärendet

Rekreatiomsområdet Ulva kvarn i Uppsala ska utvecklas i en samverkan mellan flera aktörer. Den offentliga konsten är en viktig del i områdets omdaning. I kulturnämndens budget har investeringsmedel om 1220 tkr avsatts till en konstnärlig gestaltning för allmän platsmark i området. Skrivelsen innehåller förslag om upprättat konstprogram för denna gestaltning, författad i enlighet med Uppsala kommuns riktlinjer för arbetet med offentlig konst.

Beredning

Ulva kvarn är ett populärt rekreatiomsområde i Uppsala kommun. Området ska utvecklas i samarbete mellan Uppsala kommun, de kommunala bolagen Uppsala kommun Arenor och Fastigheter AB (tidigare Uppsala kommun Sport- och rekreationsfastigheter AB) och Destination Uppsala AB samt Ulva hantverk och hyresförening. Projektet syftar till att utveckla och tillgängliggöra området för invånare och verksamheterna på platsen. Bland annat ska områdets unika kulturella värden vårdas och förstärkas och besöksverksamheten utvecklas. Parkområdet kommer att utvecklas med nya gång- och cykelvägar, utomhusscen, bryggor och lekytor. Det nya besökscentret ska ha publika ytor med servering.

Visionen för Ulva kvarns utveckling är att vara ett naturnära kultur- och hantverkscentrum med ett kontrastrikt utbud av god kvalitet året runt. Strategin är att kulturmiljövärdena ska vårdas, förstärkas och synliggöras. Förutsättningar ges för aktiva kultur- och friluftsupplevelser året runt. Ett nybyggt besökscentrum med

café/restaurang utgör ett nav i området. Området ska även knytas ihop bättre med tydligare skyltning och gångstråk från hantverksbyn till kvarnen och parken.

Hantverksföreningen är en nyckel i verksamhetsutvecklingen tillsammans med projektledare i ett nyinrättat programråd. Den genuina bebyggelsemiljön är pietetsfullt upprustad och naturgivna värdena vårdas. Den yttre miljön inbjuder till ett brett utbud av både egna och gemensamma aktiviteter. Tillgängligheten är förbättrad genom cykelvägar och utvecklad lokaltrafik.

Den platsspecifika konstnärliga gestaltningen är avsedd att uppföras i samband med upprustningen av området. Projektering för byggprojektet sker under 2021 och byggstart beräknas till 2022. Det nya besökscentret beräknas stå klar efter 10-12 månaders byggtid. Omdaning av utemiljön sker under 2021 och beräknas stå klar 2022. Konsten ska kunna färdigställas senast under våren 2023. Tidsplanen är preliminär och kan komma att förändras.

Föredragning

Konstprogrammet är ett dokument som ska användas som underlag för skiss-och gestaltningsuppdrag. Programmet ska även användas som underlag i dialog med de olika aktörerna inom projektet.

Det är i första hand den allmänna platsmarken som är intressant i fråga om kommunens satsningar på offentlig konst vid Ulva kvarn. Det offentliga rummet är en plats dit alla människor har tillgång. Det är ett demokratiskt rum som inte stängs eller utesluter människor. Konsten kommer därmed också att vara tillgänglig under dygnets alla timmar.

Idag finns inga permanenta samtida konstverk i området. Platsen Ulva kvarn, som redan är en destination för konsthantverk, naturupplevelser och rekreation, kan med satsning på offentlig konst bidra till områdets attraktivitet och locka till vistelse som främjar fysisk och social hälsa. Satsning på konst äger även potential att befästa platsen ytterligare och stärka dess identitet och vision. Konstprogrammet lyfter därför att den valda konstnären i sitt konstnärskap bör ha god förmåga att ta sig an både platsens historia och nutid. Konsten ska bidra till att Ulva kvarn blir en plats för rekreation och konstupplevelser dygnet runt. Urval av konstnärer, process och genomförande följer Uppsala kommuns riktlinjer för offentlig konst. Kulturnämnden godkänner konstprogram för att senare godkänna skissförslag för konstnärliga gestaltningsuppdrag över 1000 tkr.

Flera dialoger ligger till grund för konstprogrammet. Som en viktig del i att uppföra ny offentlig konst till Ulva kvarn har dialoger förts med projektets programråd med representanter från Uppsala kommun, kommunala bolagen Uppsala kommun Arenor och Fastigheter AB och Destination Uppsala AB samt Ulva hantverk och hyresförening. Särskild dialog förs med Ulva hantverk och hyresförening (de aktörer som är verksamma på platsen) för att ringa in platsens karaktär, lokala historia och konstens förutsättningar. Dialoger kommer fortsätta kontinuerligt och vara en del av konstnärens uppdrag.

Ekonomiska konsekvenser

Föreslagen fördelning av investeringsbudget om 1256 tkr för den konstnärliga gestaltningen till Ulva kvarn ryms inom kulturnämndens budgetram enligt Mål och budget 2021-2025.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse 2021-08-31
Bilaga 1 Konstprogram Ulva kvarn

Kulturförvaltningen

Sten Bernhardsson
Förvaltningsdirektör

Kulturförvaltningen
Konstprogram

Handläggare:
Annika Norell

Konstprogram för Ulva kvarn

2021-09-01

Bolag för Ulva Kvarn:

Arkitektkontor för Ulva kvarn:

Landskapsarkitekter för Ulva kvarn:

Projektledare kulturförvaltningen:

Uppsala kommun Arenor
och Fastigheter AB

Sweco Architects

Sweco Architects

Martina MacQueen

Innehållsförteckning

Kulturförvaltningens uppdrag avseende offentlig konst	3
Förutsättningar för konstnärlig gestaltning vid Ulva Kvarn.....	4
Kriterier för val av konstnär	5
Kravspecifikation.....	6
Tänkbara platser	7
Tidplan	7
Ekonomiska konsekvenser	8

Kulturförvaltningens uppdrag avseende offentlig konst

Enligt Uppsala kommuns reglemente ansvarar kulturnämnden för kommunens konstnärliga gestaltningsprojekt, konstinköp och konstsamlingar. Inom kulturförvaltningen ansvarar avdelningen för offentlig konst för konstnärliga gestaltningsprojekt i utomhus- och inomhusmiljö, konstinköp vad gäller konst avsedd för offentliga miljöer i Uppsala kommun, förvaltning av samlingen samt pedagogiskt arbete kring den offentliga konsten. Genom Uppsala kommuns styrdokument, Mål och budget, samt kulturnämndens verksamhetsplan anger de förtroendevalda politikerna de övergripande inriktningsmålen samt de ekonomiska ramarna för den offentliga konsten. Konstärenden, där konstnärliga bedömningar och beslut ingår, hanteras av sakkunniga tjänstepersoner inom kulturförvaltningen.

Konstprogram

Konstprogrammet är ett övergripande styrdokument som beskriver förutsättningarna för de konstnärliga insatserna med utgångspunkt i Mål och budget, kulturnämndens verksamhetsplan och beslut om investeringsmedel för konstnärlig gestaltning. Konstprogrammet innehåller förslag på möjliga ytor för konst, ledord och unika värden för det aktuella projektet, historik för platsen och intentioner om vad konsten skulle kunna tillföra. Konstprogrammet innehåller också kriterier för brett urval och slutgiltigt val av konstnär. Konstprogrammet ska beakta övriga processer i Uppsala kommun inom området där konsten är en del av platsens gestaltade livsmiljö. Det handlar om förutsättningar, process, riktning, platser och offentlig konst i dynamiskt samspel med Ulva kvarns verksamheter, arkitektur och landskapsarkitektur.

Beslutsprocessen

Beslut rörande konstnärlig gestaltning för Ulva kvarn följer Uppsala kommuns modell för arbetet med offentlig konst och i enlighet med lagen om offentlig upphandling (LOU). Förvaltningens sakkunnigrupp tar beslut om val av konstnär baserat på de kriterier som konstprogrammet tar fram samt inför gestaltningsuppdrag.

Bakgrund till projektet

Ulva kvarn är ett av Uppsala kommuns rekreationsområden som ska utvecklas i samarbete mellan Uppsala kommun, de kommunala bolagen Uppsala kommun Arenor och Fastigheter AB (tidigare Uppsala kommun Sport- och rekreationsfastigheter AB) och Destination Uppsala AB samt Ulva hantverk och hyresförening. I Programrådet för Ulva kvarn ingår representanter från ovan nämnda bolag och hantverk och hyresförening samt för kulturförvaltningen. Sportfastigheter är byggaktör och Sweco architects har tagit fram ett utkast på skisser för utformning av besökscentrum. Skisserna ska revideras innan godkännande. En ny upphandling planeras för slutlig utformning och besökscentrat beräknas att ta i bruk kvartal fyra 2022. Projektet syftar till att utveckla och tillgängliggöra området för invånare och verksamheterna. Bland annat ska områdets unika kulturella värden vårdas och förstärkas och besöksverksamheten utvecklas. Parkområdet kommer att utvecklas med nya gång- och cykelvägar, utomhusscen, bryggor och lekytor. Det nya besökscentret ska ha publika ytor med servering.

Ulva kvarn är en kulturbygd som har vuxit upp kring Fyrisåns forsar, ca 7 km norr om Uppsala. Här finns bland annat en hantverksby och ett kvarnhus som har anor från 1300-talet. Historiskt var Ulva kvarn ett vadställe där människorna kunde ta sig över ån. Namnet Ulva härstammar från att även vargen (då kallad ulven) vadade över vattnet. Sedan början av 1300-talet och fram till 1963 användes det strömmande

vattnet för att driva kvarnen. 1731 köpte universitetet hemmanet Ulva gård. Då fanns det tegelbruk och sågverk, smedja och järnbruk, arbetarbostäder och lanthandel. Den nuvarande kvarnbyggnaden är från 1759. Vid föregående sekelskifte fanns här även herrgård, sågverk, vävstuga och ett litet jordbruk. År 1929 övergick fastigheten i privat ägo. Fastigheten Ulva kvarn förvärvades av Uppsala kommun 1963. Vid kommunens köp hade flera byggnader förfallit och flertalet revs sedan fram till början av 1970-talet. 1983 började en grupp konstnärer planera verksamhet på området och idag är Ulva kvarn ett uppskattat utflyktsmål både för den vackra miljön och för hantverksbyn med konsthantverkare, butiker, restaurang och café. Det finns även möjlighet till fiske, picknick och grillning vid Fyrisåns strand.

Området fylls av en rad arrangemang årligen och har utpekats som ett mycket välbesökt och uppskattat rekreativområde. Ett arrangemang är en årlig konstutställning med konstnärer från konstnärskollektivet Rackar Art.

Visionen för Ulva kvarns utveckling är att vara ett naturnära kultur- och hantverkscentrum med ett kontrastrikt utbud av god kvalitet året runt. Målet är att år 2024 ha nått en besöksvolym om 250 000 besökare, etablerat 5 nya hantverksaktörer på området, besökscentrat färdigbyggt och taget i bruk samt ökat omsättningen i verksamheterna med 20%. Strategin är att kulturmiljövärdena ska vårdas, förstärkas och synliggöras. Förutsättningar ges för aktiva kultur- och friluftsupplevelser året runt. Ett nybyggt besökscentrum med café/restaurang utgör ett nav i området. Byggnaden ska stå vänd mot parkeringen för att på så sätt bli en naturlig entré till hela området. Caféet planeras ha panoramavy över upplandslätten. Caféts nuvarande lokaler kommer att rustas upp för att ge plats åt fler hantverksföretagare. Området ska även knytas ihop bättre med tydligare skyltning och gångstråk från hantverksbyn till kvarnen och parken.

Hantverksföreningen är en nyckel i verksamhetsutvecklingen tillsammans med projektledare i ett nyinrättat programråd. Den genuina bebyggelsemiljön är pietetsfullt upprustad och de naturgivna värdena vårdas. Den yttre miljön inbjuder till ett brett utbud av både egna och gemensamma aktiviteter. Tillgängligheten är förbättrad genom cykelvägar och utvecklad lokaltrafik.

Förutsättningar för konstnärlig gestaltning

Det finns mycket goda förutsättningar att utveckla platsens offentliga konst. Idag finns inga permanenta samtida konstverk i området och inga satsningar har tidigare gjorts på konst av kulturförvaltningen i området.

Platsen Ulva kvarn, som redan är en destination för konsthantverk, naturupplevelser och rekreation, kan med satsning på offentlig konst bidra till områdets attraktivitet och locka till vistelse som främjar fysisk och social hälsa. Satsning på konst äger även potential att befästa platsen ytterligare och stärka dess identitet och vision. Det är viktigt att den konstnärliga gestaltningen förhåller sig till platsens historia och kulturmiljö, till exempel genom materialval, innehåll och/eller utformning.

Dialog med invånare

Med en dialog skapas en möjlighet för invånare att komma med tankar och åsikter om platsen. All dialog med invånare i processen är rådgivande, inte beslutande. Dialogens mål är att öka transparensen och inflytandet i processen. Dialogarbetet kan också ingå

i konstnärens skissupdrag. Hur omfattande dialogen blir och vilken metod som används beror också på projektets budget och tidplan.

Flera dialoger ligger till grund för konstprogrammet för Ulva kvarn. Dels det dialogarbete som utförts av programrådet under förundersökningar och som utgör en del av marknadsundersökningen. Denna dialog har främst skett mellan programrådet och platsens aktörer/verksamheter. Dialog specifikt om konst förs kontinuerligt med programrådet och byggprojektet. Särskild dialog förs även med Ulva hantverk och hyresförening (de aktörer som är verksamma på platsen) för att ringa in platsens karaktär, lokala historia och konstens förutsättningar. Förutsättningarna för fysiska dialoger har varit begränsade under pandemin och har uteslutande skett med enkätformulär och digitala möten. Vid tre tillfällen under sommaren 2021 har platsens besökare deltagit i samtal och intervjuats av projektledare för konsten för att fånga upp det unika med platsen, kartlägga mötesplatser och vad platsen betyder för de som vistas där samt utreda konstens roll och förutsättningar.

Kriterier för val av konstnär

Värden knutna till platsen

För att ta hänsyn till platsens karaktär och historia, är det viktigt att konstnären förhåller sig de planer som tas fram för platsen, både för byggnaden och utemiljön likväl befintliga byggnader och verksamheter. Det är även viktigt att konstnären skapar sig god kännedom om platsens utbud idag och den utveckling som programrådet arbetar för på sikt. Den kulturhistoriska miljön, den natursköna omgivningen och de aktiviteter och de kreativa utbudet utgör platsens nav och de värden som särskilt ska beaktas för konstnärlig gestaltning. Dessa värden ska synliggöras genom konsten.

Ulva kvarns utomhusmiljö har också strategiskt setts som en särskilt viktig plats för offentliga konstnadsatsningar med tanke på tillgänglighetsaspekten. Torget, likväl fikalunden, lekplatsen, scenområdet och i anslutning till vattnet utgör alla publika platser där många människor kommer att kunna ta del av och uppleva konsten.

Vägledande värden för Ulva kvarn från programrådet är:

- *avkoppling*
- *genuinitet*
- *skapande*
- *mångfald*

Programrådets vision: *Ulva kvarn är en plats omgiven av naturens brus och med ett kontrastrikt utbud av god kvalitet.*

Programrådets varumärkeslöfte: *För människor som uppskattar gemenskap, lugn och enkelhet erbjuder Ulva kvarn avkoppling, eget skapande, god mat och aktiva upplevelser som gör att de känner sig entusiastiska, inspirerade och harmoniska.*

Återkommande i alla undersökande dialoger är vikten att bevara platsens kulturhistoriska värde och det finns förhoppningar om att konsten både kan stärka och uppmärksamma detta. Utöver detta uppmärksammas platsens sociala funktion: att mötas och att umgås, utomhus och i enkelhet. Att det är en plats för alla. Att Ulva kvarn har ett bra och brett utbud av kulturaktiviteter, att det finns något för alla (hantverk, loppis, marknader, konstupplevelser, musik och natur). Att det är en plats som är lugn,

naturskön och meditativ även när det är mycket folk. Konsten får gärna utmana och väcka nyfikenhet men ha ett brett tilltal.

Dialog med verksamhet är pågående och kommer att löpa kontinuerligt under projektets gång. Skissande konstnär förväntas fortsätta denna dialog och initiera dialogarbete med besökare, på plats eller annat sätt. Under pågående pandemi blir det viktigt att undersöka de bästa förutsättningarna för dialoger för att tillse att konstprojektet når ut till invånarna, lyssna på initiativ och att dialogerna tas om hand och förs in i konstprojektet på ett värdefullt sätt.

Den konstnärliga gestaltningen kommer att ingå som en del i kvaliteterna för Ulva kvarn som ska fungera identitetsskapande och verka för en miljö som kompletterar platsen och dess verksamheter med konstupplevelser.

Kravspecifikation

Konstnärens gestaltning ska ta vara på de värden projektet tagit fram för platsen som helhet samt fungera i en utomhusmiljö. Gestaltningen ska ta hänsyn till omkringliggande miljö samt kommande dialoger med verksamma aktörer och besökare. Konsten ska vara tillgänglig och angelägen både i nuet och över tid. Konstnären för uppdraget ska i sin gestaltning ha ett samtida konstnärligt uttryck och ha kunskap om material och hållbara tekniska lösningar för offentlig miljö. Konstnären ska föra dialog med platsens verksamma aktörer och besökare. Önskvärt är även att konstnären har erfarenhet av att involvera invånare i sitt skapande och ha tidigare erfarenhet av offentliga uppdrag.

Konstnären som ska arbeta med Ulva kvarn ska i sitt konstnärskap ha uppvisat ett intresse och en förståelse för lokalhistoria, människans förhållande till platser, kulturhistoria och ha en praktik som rimmar väl med programrådets värdeord och vision. Konstnärerna ska kunna uttrycka detta på ett naturligt sätt så att det förstärker det konstnärliga uttrycket. Konstnären ska ha förmåga att förmedla nya tankar, insikter och skapa en nyfikenhet för en plats historia och kulturhistoriska miljön och uppvisa förmåga att stärka och spegla en plats identitet och därmed skapa diskussion, riktmärken och möten/mötesplatser. Det är samtidigt viktigt att konstnären strävar efter ett brett uttryck som människor i olika åldrar kan ta till sig.

- Konstnärskap som uppvisar förmåga av att arbeta platsspecifikt och i gestaltning förhålla sig till och samspela med omgivande arkitektur och miljö.
- Konstnärskap som uppvisar verkshöjd och konstnärlig kvalitet med ett unikt och självständigt konstnärskap.
- Konstnärskap som uppvisar förmåga till genomförbarhet av projekt med en rumslig kompetens och känslighet för skala och material.
- Konstnärskap ska uppvisa förmåga att arbeta med skulptur/ skulpturala installationer.
- Konstnären ska visa prov på teknisk materialkunskap gällande funktionen ur ett förvaltningsperspektiv, säkerhetsperspektiv och ha möjlighet att arbeta efter ställda miljökrav.
- Genomgången konsthögskola (BA) eller yrkesverksam konstnär minst 3 år.

Det anses meriterande med:

- Konstnärskap som relaterar till den särskilda platsens förutsättningar och uppvisar intresse av att verket ska samspela med platsens/Ulva kvarns karaktär – kultur, aktivitet och paus.

- Konstnärskap som uppvisar erfarenhet och intresse av att involvera och engagera betraktare/mottagare under processen, i någon form av dialogbaserad process.
- Konstnärskap som uppvisar erfarenhet av att arbeta med konstverk/gestaltningar som interagerar med betraktaren.
- Konstnär med tidigare erfarenhet av att arbeta med permanent offentlig gestaltning i utomhusmiljö.

I valet av konstnär ska mot hela kommunens konstsamling beaktas kvalitet, mångfald, åldersspridning och genus för att få en så jämlik samling som möjligt.

Tänkbara platser

Det offentliga rum där konsten kommer att planeras är en plats dit alla människor har tillgång. Det är ett demokratiskt rum som inte stängs eller utesluter människor. Det är därför i första hand den allmänna platsmarken som är intressant i fråga om kommunens satsningar på offentlig konst vid Ulva kvarn. Konsten kommer därmed också att vara tillgänglig under dygnets alla timmar. I dialog med programrådet har ett antal platser kunnat identifieras som centrala för konstnärlig gestaltning. Eftersom skisser för byggnation och för utomhusmiljö inte ännu är fastställda sker dialog kring exakt placering med fördel tillsammans med skissande konstnär när dessa planer börjar konkretiseras.

Tänkbar plats för konstnärlig gestaltning skulle till exempel kunna vara delar av eller hela det räcke som planeras längst med åns stenmur. Räckets placeras med fördel direkt intill vattnet för att freda yta för evenemang. Utformningen på räckets bör ta hänsyn till att det inte ska vara möjligt att åka under med pulka. En annan tänkbar plats för konst är den flytbrygga som ska anläggas för att bjuda närbkontakt med vattnet och underlätta för sjösättning av kanot/kajak. Bryggan kommer eventuellt hysa sittplatser för att möjliggöra kontemplation intill vattnet. Här kan konstnären med fördel ta vara på platsens historia av ett vadställe för ulven. Torgytan framför besöksbyggnaden är en annan tänkbar plats för konstnären att utgå ifrån. Ovan nämnda platser är platser där många rör sig och/eller syns väl. Fler platser kan komma att bli aktuella allteftersom ritningar fastslås.

Fastställda planritningar kommer i senare skede att införlivas i konstnärens arbete med den konstnärliga gestaltningen.

Hur den konstnärliga gestaltningen kommer in i byggprocessen

Konstens roll i projektet har bevakats initialt och projektledare från kulturförvaltningen har deltagit i kommunens processer kring platsen sedan 2019. Projektledare utsedd av avdelningen för offentlig konst har deltagit i möten med programrådet sedan april 2021 för att underlätta förutsättningarna för konsten att komma in i bygg- och omdaningsprocessen tidigt och smidigt. På så sätt får även konstnären möjlighet att planera konsten bättre.

Tidplan

Projektering för byggprojektet sker under 2021 och byggstart beräknas till 2022. Det nya besökscentret beräknas stå klar efter 10–12 månaders byggtid. Omdaning av utemiljön sker under 2021 och beräknas stå klar 2022. Konsten ska kunna färdigställas senast under våren 2023.

Ekonomiska konsekvenser

Utifrån fördelade investeringsmedel finns en avsatt budget för den konstnärliga gestaltningen vid Ulva kvarn om 1256 tkr. Det innefattar arvode till konstkonsult, skissuppdrag till konstnären, konstnärligt arvode och kringkostnader för markberedning.